



2024-06-13

Diarienummer: A2024/00424

Arbetsmarknadsdepartementet

Fair Play Byggs remissvar på SOU 2024:14 Delbetänkande av delegationen mot arbetslivskriminalitet

Om Fair Play Bygg

Fair Play Bygg grundades 2016 och är ett gemensamt projekt som ägs av Stockholms Byggmästareförening och Byggnads Stockholm-Gotland. Fair Play Bygg tar emot information om misstankar om brottslig verksamhet, utreder dessa och för dem vidare till rätt myndighet. Detta gör vi för att byggbranschen ska bli sundare och arbetsplatserna tryggare.

Sedan starten 2016 har vi fått in 2 156 tips om misstänkt brottslighet på byggarbetsplatser i Stockholm. De tips som vi överlämnat till myndigheter såsom Skatteverket, Polisen och Arbetsmiljöverket för vidare utredning, har lett till upptaxeringar på totalt 124 miljoner kronor.

Sammanfattning av Fair Play Byggs yttrande angående delbetänkandet

3.10.1 AKC har potential men det finns flera utmaningar

Fair Play Bygg **förordar** ett gemensamt regleringsbrev för de regionala arbetslivskriminalitetcentren, vilket förväntas leda till en mer träffsäker styrning och en mer effektiv verksamhet.

3.14.5 Samrådet mellan myndigheter och arbetsmarknadens parter bör utvidgas till fler branscher

Fair Play Bygg **förordar** att samordning av branschorganisationer sker på regional nivå och att de regionala arbetslivskriminalitetscentren har en förankring bland och kontakt med berörda branschaktörer, däribland Fair Play Bygg.



3.14.9 Statsbidrag till arbetsmarknadens parter för att främja samverkan med myndigheter

Fair Play Bygg **förordar** att det statsbidrag som arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer kan ansöka om för att främja kunskapsutbyte och samverkan med myndigheter för att motverka brott och andra regelöverträdelser i arbetslivet även ska inkludera parternas insamling av tips på misstänkt brottslighet.

4.2 Uppdraget

Fair Play Bygg **understryker** vikten av en förändrad sekretesslagstiftning som uppdrar åt och möjliggör för myndigheter att sinsemellan utbyta nödvändig information som kan avslöja arbetslivskriminalitet.

4.6.2 Risker med en myndighetsgemensam tipsfunktion

Fair Play Bygg **förordar** att en utomstående och oberoende part kompletterar den myndighetsgemensamma tipsfunktionen.



Fördjupade resonemang kring Fair Play Byggs ställningstaganden

3. Myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet

3.10.1 AKC har stor potential men det finns flera utmaningar

Fair Play Bygg förordar ett gemensamt regleringsbrev för de regionala arbetslivskriminalitetcentren, vilket förväntas leda till en mer träffsäker styrning och en mer effektiv verksamhet.

Utmaningar med AKC

Fair Play Bygg delar delegationens analys kring att AKC har stor potential i att göra stor skillnad i arbetet mot arbetslivskriminalitet. Därtill delar vi även delegationens bedömning att det finns flera utmaningar med AKC:s arbete.

Fair Play Bygg har haft dialog med AKC från Göteborg, Umeå samt Stockholm. AKC har visat stort intresse för Fair Play Byggs arbetsmetoder. Vi har även sedan 2016 haft dialog med respektive myndigheter som ansvarar för att komma till bukt med arbetslivskriminalitet.

Fair Play Byggs bedömning är att de regionala förutsättningar skiljer sig åt på ett sätt som inte gynnar bekämpandet av arbetslivskriminalitet. Låt oss ge två exempel:

- I dagsläget prioriterar myndigheterna olika frågor beroende på region. Resultatet av arbetet och träffsäkerheten i arbetet skiljer sig därför åt mellan de olika regionerna, trots att de involverade myndigheterna och de olika AKC i grunden har samma uppdrag i hela landet.
- Arbetet i resp. AKC är tätt knutet till enskilda medarbetare inom AKC:s verksamhet. Det är förvisso bra med engagerade tjänstemän, men det ger en ojämnhet och alltför stor variation mellan respektive AKC. Det leder till



att det saknas en tydlig och gemensam riktning för arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Gemensamt regleringsbrev

Delbetänkande föreslår åtgärder för hur arbetet i AKC kan förbättras. Bland annat nämns ett förstärkt kansli som kan arbeta med analys och metodstöd i syfte att bedriva ett kunskapshöjande arbete.

Fair Play Bygg anser det inte vara tillräckligt med ett förstärkt kansli. Vi vill i tillägg till detta se ett *gemensamt* regleringsbrev för AKC. Eftersom regleringsbreven är det vedertagna sättet att styra svenska myndigheter, så vore det lämpligt att även styra arbetet inom AKC med hjälp av ett – för alla AKC – gemensamt regleringsbrev.

En önskad effekt av det gemensamma regleringsbrevet är att skapa lika förutsättningar för de olika regionerna att ta ett helhetsgrepp i arbetet mot arbetslivskriminalitet. En ytterligare förväntad effekt är att styrningen av AKC-verksamheten på så vis effektiviseras.

3.14.5 Samrådet mellan myndigheter och arbetsmarknadens parter bör utvidgas till fler branscher

Fair Play Bygg förordar att samordning av branschorganisationer sker på regional nivå och att de regionala arbetslivskriminalitetscentren har en förankring och kontakt med berörda branschaktörer, däribland Fair Play Bygg.

Samordning på regional nivå

Fair Play Bygg delar delegationens bedömning att samråd är viktigt för informationsutbytet mellan arbetsmarknadens parter och myndigheterna. Fair Play Bygg ställer sig positiva till att Svenskt Näringsliv och LO fått en samordnande roll, men vi ser också att detta kan innebära vissa hinder i arbetet mot arbetslivskriminalitet.



Både Svenskt Näringsliv och LO är paraplyorganisationer som spänner över hela arbetsmarknaden och samtliga branscher. En naturlig följd av det är att det är svårare för dessa organisationer att besitta expertis kring varje bransch. Det är de facto också så att arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna i – vårt fall – byggbranschen de facto är de som är ute på byggarbetsplatserna och därigenom får förstahandsinformation, kunskap, insyn i och erfarenhet från verksamheterna. Det är en av anledningarna till att Fair Play Bygg blivit en framgångsrik verksamhet.

För att samordning och samråd på regional nivå ska ge största möjliga effekt är det därför vår rekommendation att branschorganisationernas regionala nivå först och främst är de som inkluderas i ett sådant arbete.

Etablera metod för gemensamma arbetsplatskontroller med deltagande från statliga myndigheter, upphandlande kommuner och arbetsmarknadens parter

Fair Play Byggs ägare genomför i egenskap av arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer en stor mängd besök på byggarbetsplatser varje år. Vi vet också att myndigheter såsom Arbetsmiljöverket också genomför arbetsplatsbesök och inspektioner på arbetsplatser i vår bransch. Givetvis bör de statliga myndigheterna ha huvudansvar för de kontroller som genomförs.

I dagsläget är Fair Play Bygg – enligt jurister på de AKC-anknutna myndigheterna – förhindrade att genomföra arbetsplatsbesök *tillsammans* med myndigheter. Från vårt håll är vi övertygade om att gemensamma kontroller är ett mer effektivt sätt att få fatt på den arbetslivskriminalitet som ev. förekommer på en arbetsplats.

I och med det stora antalet kollektivavtal som finns på arbetsmarknaden har vi förståelse för att kontrollerande myndighet inte har detaljerad kunskap om varje kollektivavtal. Men för att åstadkomma effektiva kontroller av villkoren på en arbetsplats är det av största vikt att myndigheterna inhämtar den kunskapen. Ett sätt att nå dit är att, i samband med arbetsplatskontroller, samverka med arbetsmarknadens parter som besitter just den efterfrågade kompetensen.



Vår rekommendation är därför att det görs ett förtydligande – till exempel genom ett avtal mellan AKC och berörda branschorganisationer – där det framgår att gemensamma arbetsplatsbesök kan genomföras och att information som där inhämtas endast får användas för avsett syfte, dvs att bekämpa arbetslivskriminalitet.

Gemensamma arbetsplatsbesök där både upphandlande kommun och fackförbund deltagit har tidigare genomförts enligt en förutbestämd metod. Då har fokus legat på att sätta stopp för svart arbetskraft inom offentlig upphandling. Vi föreslår därför att Delegationen tittar närmare på vad som ur ett juridiskt hänseende möjliggjorde samarbete och drar lärdomar som framåt möjliggör för myndigheter och branschorganisationer att genomföra gemensamma arbetsplatsbesök.

En ytterligare aspekt att ta i beaktande när en gemensam metod för arbetsplatskontroller utvecklas är möjligheten att få tillgång till relevanta myndighetsdata *digitalt och i realtid*. Det kan till exempel gälla huruvida ett företag har skatteskulder eller om de har betalat in arbetsgivaravgifter på ett korrekt sätt.

3.14.9 Statsbidrag till arbetsmarknadens parter för att främja samverkan med myndigheter

Fair Play Bygg förordar att statsbidraget som arbetsgivar- och arbetsorganisationer kan få för att främja kunskapsutbyte och samverkan med myndigheter för att motverka brott och andra regelöverträdelser i arbetslivet även bör inkludera parternas insamling av tips.

Fair Play Bygg **tillstyrker** delegationens syn kring statsbidraget som arbetsgivar- och arbetsorganisationer kan få för att främja kunskapsutbyte och samverkan med myndigheter för att motverka brott och andra regelöverträdelser. I tillägg till detta bör statsbidraget även inkludera parternas insamling av tips.



Inkludera parterna i statsbidraget

Fair Play Byggs tipsfunktion har sedan starten 2016 fått in över 2150 tips om misstänkt brottslighet på byggarbetsplatser i Stockholms län. Idag finansieras tipsfunktionen av Fair Play Byggs ägare – Stockholms Byggmästarförening och Byggnads Stockholm-Gotland.

Under de åtta år som gått sedan starten 2016 har det inneburit en kostnad på 32 miljoner kronor för våra organisationer. De tips vi överlämnat till myndigheter som Skatteverket, Polisen och Arbetsmiljöverket för vidare utredning, har lett till upptaxeringar på totalt 124 miljoner kronor.

Som ägare till projektet Fair Play Bygg är vi givetvis intresserade av en byggbransch (och en hel arbetsmarknad) med trygga arbetsplatser och sund konkurrens. Men, vi ställer oss mycket frågande till huruvida det är rimligt att våra respektive medlemmar är de som ska finansiera brottsbekämpande verksamhet. På kort sikt har vårt initiativ lett till goda resultat, vilket vi är stolta över, men på lång sikt bör en brottsbekämpande tipsfunktion – som dessutom leder till intäkter till staten – finansieras av staten.

Vårt förslag är därför att det statsbidrag som idag kan riktas till arbetsgivar- och arbetsorganisationer för att främja kunskapsutbyte och samverkan med myndigheter för att motverka brott och andra regelöverträdelser utökas till att även omfatta parternas insamling av tips, likt det arbete Fair Play Bygg redan idag bedriver.

Fair Play Bygg har en särställning gentemot tipsarna och därmed en fördel i förhållande till staten vad gäller att bidra till det brottsbekämpande arbetet. Det borde därför ligga i statens eget intresse att samarbeta med och ekonomiskt stödja tipsfunktioner likt Fair Play Byggs.



4. En myndighetsgemensam tipsfunktion

4.2 Uppdraget

Fair Play Bygg understryker vikten av en förändrad sekretesslagstiftning som uppdrar åt och möjliggör för myndigheter att sinsemellan utbyta nödvändig information som kan avslöja arbetslivskriminalitet.

Fair Play Bygg har, liksom andra aktörer som vill motverka brottslighet i byggbranschen, länge påpekat att den rådande sekretesslagstiftningen utgör ett stort hinder i bekämpandet av arbetslivskriminalitet. Lagstiftningen hindrar myndigheter från att dela uppgifter med varandra, och försämrar förmågan att agera snabbt, gemensamt och långtgående mot misstänkt brottslighet.¹

Vi är medvetna om att frågan om en förändrad sekretesslagstiftning behandlas inom ramen för [Förbättrade möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter (Dir. 2023:146)], men kan i det här sammanhanget ändå inte låta bli att lyfta vikten av en effektiv sekretesslagstiftning och dess roll i att bekämpa arbetslivskriminalitet.

4.6.2 Risker med en myndighetsgemensam tipsfunktion

Fair Play Bygg förordar att en utomstående och oberoende part kompletterar den myndighetsgemensamma tipsfunktionen.

Fair Play Bygg **tillstyrker** delegationens förslag om en myndighetsgemensam tipsfunktion dit misstänkt brottslighet kan rapporteras in. Däremot ser vi att förslaget kan förbättras – och möjligheten att få in fler tips kan öka – genom att en utomstående och oberoende part kompletterar den myndighetsgemensamma tipsfunktionen.

Låt oss ange några skäl till varför vi tror på en sådan modell:

¹ Byggmarknadskommissionen, *Från svart till vitt, vänd den osunda utvecklingen i byggbranschen!* 2022



- Tipsare föredrar kontakt med civilsamhället framför kontakt med myndigheter. Sedan Fair Play Bygg började samla in tips 2016 är vår erfarenhet att många av de personer som skickar in tips till oss befinner sig i en utsatt position. De blir inte bara utnyttjade av fuskande företag, ibland vill de också, på grund av sin migrationsstatus, hålla avstånd till myndigheter. Att då enbart erbjuda en tipsfunktion som sätter personen i kontakt med myndigheter riskerar att få fler personer att avstå från att lämna tips – tips som kan vara avgörande för att upptäcka grov brottslighet.

Det är också så att tipsare kan ha större benägenhet att lämna tips via en organisation som de vet att de kan lita på och som de har positiva erfarenheter av sedan tidigare, till exempel Byggnads Stockholm-Gotland.

- Tillit och upplevd känsla av anonymitet: Ett digitalt tips kan per definition aldrig vara helt anonymt. Fair Play Bygg har dock byggt upp en – för tipsaren – krypterad och säker tipsfunktion som garanterar anonymitet gentemot myndigheter. När Fair Play Bygg utreder ett tips krävs ofta personrelaterade uppgifter såsom lönespecifikationer eller liknande, vilket gör att tipsaren blir känd för Fair Play Bygg. En utredning (och relation med tipsaren) har dock kunnat inledas eftersom tipsaren har tillit till Fair Play Byggs arbetssätt, på ett sätt som tipsaren eventuellt inte har i förhållande till myndigheter.
- Ökad möjlighet till informationsdelning: Givet dagens sekretesslagstiftning har Fair Play Byggs tipsfunktion den fördelen att inkomna tips enkelt kan fördelas och vidareförmedlas till berörda myndigheter utan att sekretesshinder uppstår. Detta är något vi tror kan gå förlorat i det fall det inte finns en utomstående och oberoende tipsfunktion.
- Ökad användarvänlighet: Fair Play Bygg har utvecklat en tipsfunktion som i högre grad än myndigheternas tipsfunktioner möter användarens krav på användarvänlighet. Till exempel är det i Fair Play Byggs tipsfunktion möjligt att sända in elektroniska bilagor. Det finns skäl att tro att tipsfunktionens



funktionalitet och användarvänlighet kommer att behöva utvecklas vidare givet nya tekniska möjligheter som ges. Här tror vi att Fair Play Bygg, i egenskap av en liten organisation, har enklare att anpassa sig till tipsarnas och omvärldens krav på en modern och tillgänglig tipsfunktion.

Fair Play Byggs kontaktuppgifter

Kristin Andersson, VD Stockholms Byggmästareförening

kristin.andersson@byggforetagen.se

08-587 147 43

Tomas Kullberg, ordförande Byggnads Stockholm-Gotland

tomas.kullberg@byggnads.se

010-601 11 58